

Korte mededelingen

Storm verwoest veel nesten op Griend

De stormen van 26 en 27 mei hebben het eiland Griend geteisterd. Duizenden nesten, w.o. 4000 kokmeeuwnesten, 500 grote en Noordse sternnesten, vele scholeksternnesten en 400 nesten van visdieven zijn overstroomd. Ook zijn alle legsels van de tureluurs verloren gegaan. De broedplaatsen van de op hoger gelegen plaatsen van de grote sterns zijn grotendeels gespaard gebleven.

Bij Rijkswaterstaat liggen de plannen klaar om het eiland op te hogen. Mochten er nog enkele zulke stormen komen dan is men te laat hiervoor. Het zou bijzonder betreurenswaardig zijn indien wij zo'n belangrijk ornithologisch bolwerk in de Waddenzee door een te langzaam werkend ambtelijk apparaat verloren zou gaan.

Stormschade aan de vogelstand op Texel

De storm die eind juni over Nederland woedde heeft niet alleen schade aan de vogelstand op Griend toegebracht.

Op Texel is de Slufter voor een groot deel ondergelopen zodat van de daar broedende vogels de meeste nesten verloren zijn gegaan. In de Mokbaai is vrijwel alles verdwenen. Van de tureluur spoelden tientallen nesten weg. Ook van de kieviten, eenden en scholeksters zijn de nesten zo goed als allemaal weggespoeld. Enkele kluten die al jongen hadden, hebben zich kunnen redden. Over de dwergstern is nog niets bekend.

Op de Schorren is bijna niets meer overgebleven. Dit betekent dat 6000 nesten van kokmeeuwen verdwenen. Van de grote stern, waarvan de stand zich scheen te herstellen, zijn ongeveer 100 nesten vernietigd. De heer C. Boot koestert de hoop dat er nog ongeveer 10 nesten van deze soort zijn overgebleven. Van de Noordse stern en het visdiefje zijn ongeveer 15 nesten overgebleven. (Texelse Courant, 2 juni 1972).

Roodhalsganzen

Naar aanleiding van het artikel „Roodhalsganzen in O. Europa” (pag. 67) is

het wellicht de moeite waard te berichten dat er roodhalsganzen zijn afgebeeld in de grafombe van „Itet” te Midüm, Egypte ca. 2700 voor Christus en in Caïro Museum gereproduceerd in: Nina M. Davies „Egyptian paintings”, King Penguin Books nr. 71, Penguinbooks, London. (1954). Hoe zijn die daar gekomen?

• Prof. dr. J. F. Kools, *Hamelakkerlaan 21, Wageningen*

Wij vinden ook roodhalsganzen afgebeeld op Egyptische en Russische postzegels.

In Wassenaar gekweekte oehoes in Zuid-Eifel uitgezet

In „Parknieuws”, nr. 5, 71/72, een uitgave van Dierenpark Wassenaar lezen wij dat in samenwerking met de Deutscher Naturschutzring, in Wassenaar geboren oehoes in het grote Naturpark Südeifel (ten noorden van Trier) zijn uitgezet. Met dit oehoeproject wil men die gebieden helpen, waar oehoes vroeger zijn uitgeroeid, maar waar nu door betere beschermingsmaatregelen gunstige bestaanskansen zijn ontstaan. Doordat zij standvogel zijn kunnen zij gemakkelijker beschermd worden. De vier in Wassenaar geboren oehoes zijn eerst naar een speciaal trainingscentrum van de Deutscher Naturschutzring bij Solingen overgebracht. Onder leiding van dr. Oswald von Frankenberg worden zij langzaam op hun verblijf in de vrije natuur voorbereid. Hen wordt de jachttechniek bijgebracht. Bij deze jachttraining wordt gebruik gemaakt van de ervaring en de kennis van ervaren valkeniers. Men hoopt in de komende jaren meer oehoes te kweken en voor vestiging in de Eifel te bestemmen indien deze eerste pogingen succes hebben.

J.T.

Reservaat voor de grote trap

In het zuiden van Tsjecho-Slowakije ligt een reservaat voor de grote trap, in een vlak terrein van ruim 9650 ha dicht bij het dorp Zlatna-na-Ostrove. Het bestand wordt geschat op 700 à 800 vogels.

Wees wijs met de Waddenzee

Bij de Nederlandse regering is het Europees Diploma voor de Boschplaat blijkbaar niet veel waard gezien het treurige feit dat zij tot op heden (11 maart 1972) nog geen rapport over de Boschplaat heeft ingediend bij de Raad van Europa. In dit verslag zou o.m. hebben moeten staan welke maatregelen de Nederlandse regering in 1971 genomen heeft om de toekomst van dit Europees reservaat veilig te stellen en welke, door het diploma voorgeschreven, wettelijke basis zij daarvoor heeft gecreëerd. Voor het overige blijft het natuurlijk een aardig gebaar van onze regering dat zij de verantwoordelijkheid voor de Boschplaat op zich nam.

Kuifkoekoek?

Volgens tel, mededelingen en een bericht van de heer M. de Jong in „De Nederlandse Jager” (jrg. 77, nr. 9, pag. 259) zou er 30-3-1972 een kuifkoekoek in de Noordoostpolder gezien zijn. De verstrekte gegevens zijn echter te summier om deze waarneming met 100 % zekerheid aan te kunnen nemen.

Stuwmeer bedreigt kleine rietgans

Van alle kleine rietganzen broedt 80 % bij Pjorsaver op IJsland. Bij een in 1970 gehouden telling werden 10.700 nesten aangetroffen. Het schijnt helaas in de bedoeling te liggen in dit gebied een groot stuwmeer aan te leggen. Het gevolg daarvan zou zijn, dat het gehele broedgebied onder water zou verdwijnen. Zelfs als de vogels in hoger gelegen terreinen tot nestelen zouden komen, zou toch voor het grootbrengen van de jongen onontbeerlijke voedselgebieden verloren gaan. Het winterkwartier van deze ganzen ligt voornamelijk in Engeland.

Premie stootvogels in België

Voor elk uitgevlogen dagstootvogelbroedsel wordt in België ook in 1972 een premie van 500 B.fr. toegekend aan de jachttopziener van het gebied. Het succesvol uitvliegen van de jongen moet vastgesteld worden door een bevoegd persoon uit de omgeving. Bericht zenden aan de O.S.C.-voorzitter: H. Franckx, Vredelaan 29, 2500-Lier, België.

Giervalk overwinterde in het centrum van Stockholm

De eerste uitgave van de lopende jaargang van „Var Fagelvärld”, het orgaan van de Sveriges Ornitologiska Förening, opent met een reportage over de giervalk die in de winter 1969-1970 een maand en in 1970-1971 van begin januari tot begin maart in en rond het centrum van de tweede hoofdstad overwinterde. De auteur, Wolf Jenning, veronderstelt dat het beide winters hetzelfde exemplaar betrof. Er wordt uitgebreid ingegaan op de jachtmethodes die de vogel te zien gaf. Uitsluitend werden er wilde eenden bemachtigd: 17 stuks in 22 dagen. Voorts werd waargenomen dat de giervalk zonder succes stootte op grote zaagbekken, kuifeenden, zilvermeeuwen en bonte kraaien. De fotoreportage, die het artikel begeleidt, is magnifiek: ik zag niet eerder foto's van deze soort die dit niveau benaderden.

• G. L. Ouweneel, *Kilstraat 22, Maasdam*

Slangenarend in het natuurreservaat „Cota Donana” in Zuid-Spanje

Op 16 september 1971, 18.00 uur liepen wij door het mulle zand van het duingebied dat een belangrijk deel vormt van het grote Spaanse natuurreservaat Cota Donana (tot stand gekomen met belangrijke Nederlandse en Engelse giften aan het World Wildlife Fund).

Plotseling namen wij een zeer grote roofvogel waar op circa 250 tot 300 meter hoogte, die later een slangenarend bleek te zijn. Hij zweefde in grote kringen en soms stond hij „biddend” stil als een torenvalk. Opvallend waren de afhangende klauwen bij het bidden. Toen hij dichterbij kwam was het duidelijk, met de zon achter, hoe licht van kleur de vogel was, vooral de onderzijde leek bijna geheel wit. Hij had een tamelijk lange staart en gele poten en klauwen.

Nadat wij gedurende zeven minuten de vogel langzaam rondzwevend hadden zien dichterbij komen — zag hij plotseling een prooi. Met bolle vleugels stortte hij zeker 200 meter in snelle vaart naar beneden. Toen stond hij opnieuw

biddend stil — daarna opnieuw met bolle vleugels naar beneden tot circa 50 meter hoogte, waarna de vleugels tegen het lichaam gedrukt werden en de vogel als een steen naar beneden stortte, in de „maquis”. Na ongeveer een minuut vloog de slangenarend langzaam op en landde in de top van een hoge kurkeik, in het volle zicht, op ongeveer 300 à 400 meter van ons verwijderd.

Uit het niet verschenen plotseling een paar eksters, die om de grote vogel heen vlogen, driftig klapwiekend met hun vleugels. De adelaar klapwiekte langzaam om de belagers van zich af te houden, maar dat hielp niet veel.

Even later vloog de slangenarend op met de prooi, een slang van circa 50 cm, in zijn snavel — hij had het reptiel ongeveer midden in het lichaam vast. Daarna, in langzame cirkels rondvliegend, verorberde hij zijn prooi.

Nadat de prooi was opgegeten vloog hij opnieuw naar zijn „operatie”-hoogte en verdween, langzame kringen draaiend en zo nu en dan biddend.

Het terrein was zandig (duinen) bedekt met tamelijk ondoordringbare struikjes van 60 à 110 cm hoog en hier en daar een grote kurkeik. Helder weer, temperatuur 31° C.

- *Drs. F. Th. Witkamp, Koningin Emma-laan 7, Bussum*

Op verzoek van de directeur van The World Wildlife Fund Spanje, Dr. Valverde, maakten wij een beschrijving van deze waarneming, omdat hij nog nooit had waargenomen dat een slangenarend ook werkelijk een slang ving.

Nestkastverslag 1970 van de legerplaats Nunspeet

Het verslag van E. Hamstra, Heuvelweg 21, Nunspeet (tel. 03412-3471) en A. Smit (gestenc. 4 pag.) van de legerplaats Nunspeet en omliggende terreinen. Haast 200 nestkasten werden gecontroleerd. Het werd een topjaar voor alle soorten w.o. ook de bonte vliegenvanger, zwarte mees en boomklever. De aanvangstijd was dit seizoen laat. Het in 1967 gestarte onderzoek naar partnerschap bij koolmezen moest worden onderbroken.

Ornitologia Rondo Esperantista op Texel

Van 10 t/m 14 mei was door de Ornitologia Rondo Esperantista (ORE) een bijeenkomst op Texel georganiseerd. ORE is een internationale vereniging van vogelvrienden, die haar leden in 25 landen telt. In het onderlinge contact en ook in het tijdschrift „La Mevo” (de Meeuw) wordt uitsluitend de internationale taal esperanto gebruikt. Op de Texelse bijeenkomst waren behalve Nederlanders ook leden uit Vlaams België, Denemarken, Engeland en Berlijn. Door de voortreffelijke vogel- en Texelkenners, de heer en mevrouw Bossong waren een aantal excursies naar de bekendste vogelgebieden (de Muy, de Schorren, de Petten, Waal en Burg enz.) georganiseerd. Veel vogelsoorten (en ook hun nesten) werden waargenomen. Voor sommige buitenlanders zelfs totaal onbekende, zoals een paartje grauwe kiekendieven, baltsende kemphanen, lepelaars, duizenden rosse grutto's, rotganzen enz. Zeer speciale aandacht van alle deelnemers kreeg natuurlijk de bruinkopgors, die sinds 1 mei in de buurt van het Licht van Troost verblijf houdt in de tuin van het huis „Windewaai”. Het spreekt vanzelf, dat ook het Natuurhistorisch Museum en de zeehonden daar met een bezoek werden vereerd.

In dit internationale gezelschap bleek het een groot voordeel, dat in 1971 de „Komunlingva Nomaro de Europaj Birdoj” was verschenen. Met als basis de „Nomina Avium Europaeorum” van Harriet Jørgensen heeft een 11-tal leden uit 9 Europese landen voor de daarin voorkomende 579 vogels een naam in het esperanto vastgesteld. Hierdoor behoefde dus niet voor iedere waargenomen vogel de afzonderlijke nationale naam te worden opgezocht. Behalve de naamlijst volgens Jørgensen (naast elkaar de wetenschappelijke naam en de naam in esperanto) bevat dit boekje (65 blz.) ook een alfabetische index van Latijnse en een dito van esperanto-namen.

Belangstellenden kunnen het werkje bestellen bij R. H. Bossong, Floraplein 23, Eindhoven (f 3,25 excl. portokosten).

- *Drs. W. H. Mook, Rode Kruislaan 21, Groningen*

Verkeersslachtoffers

Hieronder volgt een lijstje van zo'n 285 (zie opm.) verkeersslachtoffers uit voornamelijk de jaren 1970 en '71 (incl. 35 ex. die gevonden zijn in 1966-69). De gegevens zijn voor het merendeel verzameld tijdens (brom)fietstochten door Twente. Incidenteel zijn gegevens uit andere delen van Nederland verzameld. Er zijn geen echte tellingen verricht. Een schatting van het aantal verreden km is niet te geven. Men kan zich terecht afvragen of het niet zinloos is een dergelijk lijstje van verkeersslachtoffers (voortaan afgekort als sl.off.) in deze rubriek te plaatsen. Ik meen er echter verstandig aan te doen deze gegevens vast te leggen. Temeer daar onderstaande lijst naar mijn idee een vrij aardig representatief beeld geeft van welke vogelsoorten men zonder intensieve tellingen langs onze wegen als sl.off. vinden kan.

dodaars 1	steenuil 3	grasmus 6
bl. reiger 1	bosuil 1	braamsluiper 2
roerdomp 1	ransuil 1	fitis/tjiftjaf 1
wilde eend * enige	gierzwaluw 3	koolmees 3
tiental. (1)	gr. bonte specht 2	pimpelmees 2
wintertaling 1	kuifleeuwerik 1	glanskop 2
patrijs * een tiental (1)	veldleeuwerik 2	boomklever 1
fazant * enige tiental. (21)	boereuzwaluw 13	geelgors 2
waterhoen 2	huiszwaluw 2	rietgors 2
meerkoet * een tiental (5)	oeverzwaluw 1	groenling 2
kievit 18	witte kwikstaart 5	vink 8
bontbekplevier 1	gele kwikstaart 1	keep 1
watersnip 1	winterkoning 1	huismus * enige
oeverloper 1	gr. lijster 6	hondertal. (3)
stormmeeuw 2	zanglijster 14	ringmus 3
kokmeeuw * enige	merel * (46) een honderdtal	spreeuw * enige
tiental. (25)	paapje 1	tiental. (28)
visdief 1	gekraagde roodstaart 1	kauw 8
houtduif 3	roodborst 4	ekster 7
tortelduif 3	zwartkop 2	notenkraker 1
turkse tortel 1	tuinfluiter 3	gaai 2

Opm.: Het getal 285 geeft alleen de door mij geregistreerde aantallen weer. Van de soorten die in de lijst met een * zijn aangeduid, heb ik helaas nooit de exact gevonden aantallen bij gehouden. De cijfers tussen haakjes geven de door mij reëel geregistreerde aantallen weer. Alleen deze cijfers zijn bij het totaal aantal gevonden sl.off. gerekend. In feite komt het reële aantal slachtoffers gevonden in '70 en '71 neer op zo'n 500-550 exemplaren.

Vrijwel alle vindplaatsen van de sl.off. zijn in een kaartstelsel opgenomen met vermelding van vindplaats, datum etc. Deze verzamelde gegevens dienden slechts ter oriëntatie om mij verder in deze problematiek te verdiepen. Ik meen dat het daarom in dit stadium niet verantwoord is de lijst met sl.off. nader toe te lichten en van commentaar te voorzien, behoudens de onderstaande opmerkingen.

1. ca 90 % van het totaal aantal is gevonden tussen mei-aug.
2. aantal soorten.
Hoewel volgens mij in principe elke vogelsoort wel eens als sl.off. gevonden is (wordt), vind je langs teltrajekten of willekeurige tochten slechts een beperkt aantal soorten. Bij vergelijking van deze lijst met andere lijsten uit Nederland bleek zij aardig representatief. Er werden 59 soorten gevonden. De andere lijsten telden samen in totaal zo'n 65 soorten.
3. enkele belangrijke soorten die wel regelmatig als sl.off. gevonden worden, maar in mijn lijst ontbreken zijn o.m.: grutto, tureluur, velduil, nachtzwaluw, graspieper, heggemus, kramsvogel, koperwiek, kneu.

4. Soorten die in mijn lijst wel voorkomen, maar vermoedelijk niet representatief geacht kunnen worden als sl.off. langs onze wegen zijn o.m.: blauwe reiger, roerdomp en paapje.
5. Het aantal sl.off. van de soorten geeft uiteraard op geen enkele wijze een betrouwbaar beeld van het aantal vogels wat t.g.v. het verkeer om het leven komt.
6. Wel geven m.i. de meeste aantallen enigszins een idee van welke soorten regelmatig ten sl.off. vallen. (uitgezonderd die in punt 3 en 4 voornoemd). Tevens geeft de lijst een summierië indikatie over de kwantitatieve verhoudingen tussen de verschillende soorten.
 vb. a. fam. uilen door hun gedrag is het verkeer een niet te onderschatten mortaliteitsfaktor bij deze familie. De steenuil valt zowel in Engeland, Duitsland als in Nederland het meest ten offer.
 vb. b. Er komen door het verkeer meer boerenzwaluwen dan huiszwaluwen om. Dit blijkt eveneens uit de lijst.
 Zo zou het aantal vb. nog verder uitgebreid kunnen worden.
7. T.z.t. hoop ik in Het Vogeljaar op dit onderwerp terug te komen aan de hand van tellingen verricht in één bepaald onderzoeksgebied.
8. Ik houd mij zeer aanbevolen voor iedereen die mij literatuurgegevens kan verstrekken of van tellingen van niet gepubliceerde verslagen. Portokosten e.d. worden vergoed.

- *Geert de Vries, woonark „Hobbitstee”, Amsterdam (wegens metrowerkzaamheden vast correspondentieadres p/a A. van Heiningen, Vaartstraat 53², Amsterdam).*

Nijlganzen

De laatste jaren zijn regelmatig meldingen ontvangen van waargenomen nijlganzen. Zelfs paartjes met jongen werden gezien. Meestal zijn de vogels niet schuw hetgeen in de richting van ontsnapte exemplaren zou kunnen wijzen.

Ontvangen waarnemingen:

maart 1968 4 ex. vijver Marlot Den Haag (D.N.J. nr. 9, p. 235); 1968 broedgeval in Houten (D.N.J. nr. 20, p. 599); 1968 3 ex. Nootdorp (Z.H.); februari-maart 1969 1 ex. sloot Mariahoeve, Den Haag (C. J. Tirion); 15-2 tot 16-3 1969 1 ex. Leidsendam (H. Blok); 19-4-1969 2 ex. Amsterdamse Bos (P. C. C. de Vries e.a.); 3-5-1969 4 ex. Amsterdamse Bos (P. C. C. de Vries e.a.); 3-5-1969 2-8-1969 broedgeval met 4 pulli Hofvijver, Den Haag (A. G. C. Baert); 22-2-1970 2 ex. park Rust en Vreugd, Wassenaar (W. van Veen); 2-6-1970(?) 1 ex. Wassenaar (J. van der Sijs); 25-7-1971 1 ex. tussen Giessen en Veen N.Br. (K. Ligtenberg). In het Vogeljaar jrg. 17 nr. 4, p. 101 maakten wij er reeds melding van dat C. B. Dericks uit Druten en A. G. van Daalen uit Oosterbeek nijlganzen houden

die vrij rond vliegen.

Daarnaast vermeldt K. Crusio in Vogeljaar jrg. 18 nr. 4, p. 320 dat in de loop van enkele jaren 20 door hem gekweekte exemplaren waren uitgevlogen, hetgeen mogelijk de aanwezigheid van nijlganzen in vrijheid in ons land kan verklaren.

Van P. A. Scheffers te 's Gravenhage ontvingen wij nog de mededeling, dat ongeveer 5 jaar geleden 3 nijlganzen uit de vogeltuyn van het Zuiderpark zijn ontsnapt. De vogels komen ieder jaar terug doch zijn niet te vangen. Op verschillende plaatsen om 's Gravenhage werden de vogels gezien en op een bepaald moment waren er zelfs 13 exemplaren aanwezig.

Als broedplaatsen worden genoemd Wassenaar (?), Nootdorp, Schreveningen en de Vijverberg te Den Haag.

Wij meenden er goed aan te doen de lezers met het bovenstaande op de hoogte te stellen.

Mogelijk ontwikkelt zich uit de ontsnapte exemplaren in de loop der jaren een geheel wilde populatie nijlganzen in ons land.

H.J.L.

Voor een open Oosterschelde

Met veel belangstelling las ik de artikelen over de Oosterschelde in het „Waddenbulletin” en „Het Vogeljaar”. (jrg. 19, p. 553) Behoud van de Oosterschelde is ook m.i. een zaak van natuurbehoud van de allereerste orde. Persoonlijk interesseren mij vooral de aspecten die op de vogels betrekking hebben. Het belang van de Oosterschelde als vogelgebied werd door u en uw artikel in „Het Vogeljaar” goed weergegeven. Op één m.i. zeer belangrijk aspect zou wellicht veel sterkere nadruk kunnen worden gelegd. Op hun trekroute maken de watervogels (steltlopers, eenden e.d.) gebruik van een keten van verblijfplaatsen. In deze keten zijn de Waddenzee en Delta-gebied aansluitende schakels. Bij verlies van het Deltagebied (i.c. de Oosterschelde) vervalt één schakel waardoor de waarde van de hele keten wordt aangetast. Dit geldt niet alleen voor de normale herfst- en voorjaartrek, maar óók en vooral voor de zgn. vorsttrek, als de vogels door omstandigheden gedwongen, worden opgestuwd. Bij aanhoudende vorst kunnen de waadvogels en eenden niet meer fourageren op de bevroren bodem van de Waddenzee en moeten zij verder trekken naar de Delta, waar de temperatuur gemiddeld verscheidene graden hoger ligt en de kans op bevrozing beduidend kleiner is. (zouden de vogels gedwongen zijn verder naar het zuiden te trekken dan zullen zij ook meer door jagers vervolgd worden Red.). Daar bij wegvallen van één schakel de hele keten in waarde achteruitgaat, kan men m.i. stellen dat de Waddenzee zijn waarde als vogelgebied mede dankt aan de aanwezigheid van de Delta als uitwijk- en vervangingsplaats.

Nog een mogelijke suggestie: de kwestie is zo belangrijk dat misschien de Natuurbeschermingsraad in het geweer zou kunnen (moeten) komen.

Interessant zijn in dit verband de waterwildtellingen over 1969 en 1970 van het toenmalige ITBON, nu deel van het RIN. De telling van half januari 1969 viel kort na een vorstperiode omstreeks Kerstmis en Nieuwjaar, de telling van 1970 viel midden in een langdurige vorstperiode. Het effect daarvan op de aantallen is frappant. Behalve de totale aan-

tallen van alle soorten heb ik ook berekend het totaal van de zwemeenden + bergeend, dus soorten die hun voedsel in ondiep water moeten zoeken in tegenstelling tot duikeenden en meerkoeten. Uit de aantallen zwemeenden blijkt dat het IJsselmeergebied en het gebied van de grote rivieren hiervoor veel minder belangrijk zijn. Voor de steltlopers zal dit uiteraard in veel extremere mate gelden, maar daarover heb ik helaas geen gegevens. Ik vermoed dat deze nog sterker ten gunste van het deltagebied zouden uitvallen als dat voor de zwemeenden het geval is.

Terwijl in een periode van door de delta reeds meer dan 2 x zoveel zwemeenden bevatte als de Wadden (1969), blijkt tijdens de vorst (1970) het aantal in de delta nog te zijn gestegen met ca. 20.000, terwijl op de Wadden er nog maar één vijfde is overgebleven. Ook wanneer men rekening houdt met minder volledige tellingen in het Waddengebied door de grote uitgestrektheid, blijkt uit deze cijfers welk een onmisbare functie de delta heeft als schakel in de keten van de vogeltrekweg.

• Dr. C. P. Sikkema, Gerard Doustraal
87, Groningen

De vogels zouden bij vorstvluchten, bij gebrek aan voldoende verblijfplaats in het deltagebied, uit moeten wijken naar zuidelijker gebieden, waar zij tevens direct méér gevaar lopen door jagers geschoten te worden. Alle vogels die bij ons niet meer zouden kunnen overwinteren zouden in andere gebieden veel kwetsbaarder worden en zonder twijfel veel grotere verliezen lijden. J.T.

Naar aanleiding van de publikatie van Ir. J. Loeff deelt de heer J. de Jonge namens het bestuur van „Avifauna Groningen” mede dat dit bestuur warme sympathie heeft voor de pogingen de Oosterschelde alsnog te redden. Het gaat niet alleen om een regionaal belang: bij strenge vorst trekken duizenden vogels die in het Waddengebied overwinteren naar Zeeland, zodat het Waddengebied ten nauwste betrokken is bij wat er in de Oosterschelde gebeurt, zo schrijft de heer de Jonge. Namens het bestuur wenst hij dan ook graag succes en volharding toe bij het streven tot behoud van een open Oosterschelde.

Moet de Oosterschelde dicht?

De „Aktiegroep voor een Open Oosterschelde“ kan men steunen door twee dingen te doen, zo staat in een brochure van 15 pagina's te lezen. Men kan lid worden van de Aktiegroep of men kan informatie aanvragen en eventueel hulp aanbieden. Er bestaat uitvoerige documentatie over de Oosterschelde-kwestie, bovendien sluitzegels, stickers en affiches. Ze zijn aan te vragen bij het secretariaat Postbus 3, Yerseke, tel. 01131 - 20 09.

Bent u tegen afsluiting en wilt u geen lid worden, betuig dan uw adhesie. Ook u kunt later niet zeggen dat u het niet wist!

De huiszwaluwenstand in Nederland

In een berichtje in het dagblad „Trouw“ van 26 mei 1971 wordt mededeling gedaan van een onderzoek dat de laatste 4 jaren is ingesteld door de KNNV en waaruit is gebleken, dat er in ons land steeds meer huiszwaluwen komen. Tijdens in 1970 gehouden tellingen werden in 531 gemeenten 36.570 nesten genoteerd, terwijl er op 26 mei 1971 reeds 62.500 waren gevonden. Naar de gegevens over 1972 ben ik bijzonder benieuwd.

In 1962 waren er in ons land ten hoogste 10.000 nesten zo vermeldt het artikelje. Is nu de Nederlandse populatie 6 maal zo groot geworden? Ik geloof het niet. De vraag is evenwel: waren de gegevens van 1962 wel helemaal juist? De „Avifauna van Nederland“ (1962: naar gegevens tot en met 1960) vermeldt bij de huiszwaluw „vrij talrijke broedvogel“, d.w.z. 2.500-10.000 broedparen. De Avifauna van 1970 (naar gegevens tot en met 1968) vermeldt echter bij de huiszwaluw „zeer talrijke broedvogel“ hetgeen wil zeggen 50.000 of meer broedparen. Een stijging van tenminste 400 % in 8 jaren. Deze cijfers geven duidelijk aan dat de Nederlandse huiszwaluwenstand beduidend groter is dan werd verondersteld. Trouwens ook bij andere zwaluwen zien we deze ontwikkeling.

Avifauna van Nederland:

Soort	1962	1970
huiszwaluw	2.500-10.000	50.000 of meer
boerenzwaluw	10.000-25.000	50.000 of meer
oeverzwaluw	250- 2.500	10.000-50.000

Aan de hand van deze gegevens is de veronderstelling gewettigd dat de schattingen van de Avifauna van 1962 flink beneden de werkelijkheid zijn geweest. Als deze veronderstelling juist is, wordt in het artikel in „Trouw“ van 26 mei 1971 de onjuiste conclusie getrokken, dat de huiszwaluw in Nederland sterk in aantal is toegenomen. Is de veronderstelling niet juist en zijn de schattingen in de Avifauna van 1962 wel goed geweest, dan is er inderdaad in sommige delen van ons land een verheugende toename te constateren.

In de toekomst zal aan de hand van allerlei onderzoeken blijken dat we er met de huidige gegevens bij verschillende soorten zowel in negatieve als in positieve zin naast zitten. Het trekken van conclusies inzake vooruitgang of achteruitgang van een broedpopulatie zal dan met de uiterste voorzichtigheid moeten geschieden om te voorkomen dat, zoals in het bovengenoemde krantenartikel, de onjuiste indruk wordt gevestigd, dat de huiszwaluw in ons land sterk toeneemt, terwijl het in werkelijkheid zo is dat men thans over betere gegevens beschikt dan in 1962 en er dus alleen maar sprake is van een correctie van de gegevens in de Avifauna.

H.J.L.

Op plaatsen waar ik de stand van de boerenzwaluw met vroeger kan vergelijken is deze 70 tot 90 % achteruit gegaan.

J.T.

Staat en milieubeheer

In de krant leest men vaak dat de regering hier wel wat aan wil doen. In de praktijk valt dat wel eens tegen. Een klein voorbeeld:

Schiermonnikoog is na de oorlog staats-eigendom geworden (voordien was het eigendom van een Duitser). Het hele eiland valt nu onder „Domeinen”. De-geen, die over alles beslist is de hoofd-inspecteur der domeinen, de heer Smeenk te Meppel.

De verhoudingen zijn ongeveer dezelfde als ten tijde van de leenheren. Alles moet gevraagd worden. Als het antwoord „ja” is mogen ze je of je hebt geluk gehad. Als het antwoord „neen” is mogen ze je niet of je hebt pech gehad. Beroep is niet mogelijk: men komt altijd bij dezelfde man terecht.

We hebben veel natuurgebied op het eiland; ook wat bossen. Het „beheer” bestaat hieruit dat er fietspaadjes voor de badgasten zijn aangelegd, voorzien van tientallen borden, en dat dode en omgewaaide bomen worden weggehaald. Hier en daar wordt opnieuw geplant.

Een jaar of tien geleden is de vogelwacht begonnen met het maken en op-hangen van nestkastjes. In de bossen hangen er honderd; ze worden jaarlijks schoongemaakt en gerepareerd. Het zijn altijd dezelfde mensen, die het werk moeten doen (o.a. ondergetekende).

Nu dacht ik zo: werkuren kan men in geld uitdrukken. Waarom moeten twee man voor de kosten opdraaien? Welbe-schouwd behoort de eigenaar van het bos — immers de meest belanghebbende — de kastjes op te hangen, willen ze het bos werkelijk goed beheren. Of deze eigenaar dient de kosten van dit werk te vergoeden. Ik heb dus een brief naar „Domeinen” gestuurd met het verzoek om een redelijke vergoeding. Het ant-woord was: „er is geen crediet voor en zal er ook wel niet komen, vraag maar aan „vogelbescherming” om vergoeding”. Ik blijf erbij dat de Staat de kosten dient te betalen. Voorlopig heb ik een aan-vraag bij de plaatselijke vogelwacht ingediend. Het bestuur — waarin een domeinen-ambtenaar — voelt er niet voor. Reden?? Maar afwachten tot de leden-vergadering.

Er is geld genoeg in kas. De kastjes hebben bewezen dat ze er niet voor niets hangen. Van de 100 kasten bevatten er 75 een nest. Aangetoond is ook dat ze in de winternachten veelvuldig worden beslapen.

• *J. van Boven, Middenstreek 50, Schiermonnikoog*

Advies van de Vogelbeschermingswacht Zuid West Veluwe te Ede:

probeer een afspraak te maken met een aannemer of timmerman en ga, zoals wij hier doen, met een man of zes aan het werk, nadat hout van de geschikte maat gekocht is. In twee avonden is het mogelijk voor 50 kasten wanden, bodems en deksels af te korten, vlieggaten te boren en het geheel in elkaar te spijkeren. Kosten van hout, draad en spijkers ongeveer f 1,50 per kast. Op die manier worden het zelfs een paar gezellige, bovendien productieve avonden, waarop tussen de bedrijven door ook nog wel over vogeltjes gepraat kan worden. Het moet al slecht gesteld zijn als de kas die kosten niet kan dragen. Bovendien zijn het dan ook niet „altijd dezelfde, die voor het werk opdraaien”. En wat „domeinen” betreft: tegen domheid en onwetendheid kampen de goden al eeuwen lang vergeefs: ze hebben niet in de gaten dat er geen betere insectenbestrijdingsmiddelen zijn dan vogels in het bos.

• *J. Dekker, secr. V.B.W. „Zuid West Veluwe”*

Rosse stekelstaarteend (*Oxyura jamaicensis*)

Het blijkt dat in de omgeving van Noorden en Nieuwkoop de laatste jaren regelmatig witkopeenden gezien worden. Nu blijkt er een paartje van de rosse stekelstaarteend (*Oxyura jamaicensis*) met wildpark van de heer van Duren uit Nieuwkoop. De vogels blijken nog steeds in deze omgeving te vertoeven.

In het „Handbuch der Vögel Mitteleuropas” wordt over soortgelijke waarnemingen in Engeland geschreven. Der-gelijke waarnemingen zijn voor ons avifaunistisch echter van generlei waarde.

Over het geruisloos verdwijnen van vele vogels

Eind mei-begin juni '71 hadden wij de gelegenheid enkele dagen door te brengen in een boerderijtje aan de rand van de de Peel, n.l. te Middelrode. In vroeger jaren heb ik veel op de fiets door deze streek gezworven en maakte mezelf wijs de meeste vogelsoorten te kennen die dit gebied bevolkten.

Het weer was ideaal voor tochten en bij wandelingen begon het mij op te vallen, dat op de zandpaden die door bouwland, stukken bos en plekjes heide voerden, zo weinig wormen, kevertjes en andere insecten zichtbaar waren. En toen ik op de vogels ging letten bleek ook hier veel te zijn veranderd. Ik ben toen de boerenhoeven afgelopen die in een kring van circa 4 km om „ons” boerderijtje lagen en ik moest mijn eerste indruk bevestigd zien: de witte kwikstaarten, die vroeger in grote getale aanwezig waren, waren spoorloos. Op de boerderijen, waar de twee soorten roodstaarten behoren te zitten, met hun specifiek raspend geluid, waren ze eveneens onvindbaar. Maar ook de soorten gorzen in het wei- en bouwland, die vroeger zo talrijk waren, waren nu afwezig. Ik heb drie boerenzwaluwen gezien, eksters, Vlaamse gaaien, zwarte kraai en een boomvalk die kennelijk in deze omgeving zijn nest had (kwam herhaaldelijk terug) en drie buizerden op grote hoogte passerend, maar geen enkele grauwe vliegenvanger. De bosjes tussen de bebouwde akkers, anders (vroeger) vol kleine schuwe zangers e.d. waren geheel „leeg”.

Door dit ijverig bebouwde gebied stroomt het riviertje de Leigraaf: pikzwart, ondoorzichtig water, een stank verspreidend tot in de naaste omtrek, zonder kikker of eend of schijnbaar zonder enig ander levend wezen. Het zieltogende riet heeft onderaan een zwarte kraag van smerigheid, terwijl het water, dicht bij de Zuid Willemsvaart komend, circa 10 km ten zuiden van Den Bosch, een dik wit schuim als een deken aan de oppervlakte heeft: totaal verontreinigd.

In deze mei-maand heb ik geen enkele meikever kunnen vinden, maar ook geen vleermuis. Ik had het geluk een paartje

putters (Middelrode, 31 mei) te zien, in het geheel niet schuw en kennelijk op doortocht, maar ik miste de grutto. 's Nachts was het totaal stil: geen enkele uil was hoorbaar, terwijl hier vroeger zowel de bosuil als steenuil voorkwamen, de laatste pleegt trouwens al vroeg in de avond vanaf een paaltje in het veld de aandacht te trekken.

Zouden dergelijke waarnemingen, „in de tijd geplaatst” niet zinvoller zijn dan waargenomen vogels? Verdwijnende vogelsoorten zullen vanzelf niet meer vermeld worden, zonder dat hier aandacht aan wordt geschonken.

Daarom meende ik twee dingen te moeten voorleggen n.l.: verdwijnende vogels in een bepaald klein gebied, moeilijk te verifiëren, maar waarschijnlijk een onderdeel vormend van een omvangrijke ontwikkeling die zich geruisloos voltrekt vanwege o.m. het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen e.d. Daarnaast de vraag of het mogelijk is dit soort verschijnselen meer systematisch op te vangen en te signaleren. Hoe staat het b.v. met de grote lijster die vroeger bij Middenrode algemeen voorkwam en nu totaal ontbreekt? Terwijl wij ijverig noteren wat wij zoal in het land waarnemen verdwijnen er waarschijnlijk geruisloos heel wat vogels, hetgeen over tien jaar wellicht zichtbaar wordt als het te laat is voor een geconcentreerde actie. Wij zouden na moeten gaan wat voor adviezen worden gegeven door bouwconsulenten inzake besproeiing van landbouwgronden: zij reizen hun rayon door en bezoeken boerenhoeven en weten niets anders meer dan de verderfelijste chemische middelen te hanteren, niet voor de tomaten (die aan de buitenzijde „mooi en rond” moeten zijn) maar voor de gehele omgeving. Als men bij de boeren gaat luisteren verneemt men hoe dit gehele proces werkt en welke ondoorzichtige mechanismen hierachter staan. Door meer systematisch signalement van in bepaalde streken verdwijnende vogels of vogelsoorten en met de kennis van hun voedingswijze zou waardevolle indicatie kunnen worden verkregen over de oorzaken ter plaatse.

Het zou tevens de machteloosheid van velen doorbreken, die hen bevangt, als het woord milieu-verontreiniging valt,

want zij kunnen op eigen gebied kleine dammetjes opwerpen tegen een brede, maar dunne stroom.

- *Jhr. Drs. W. R. I. van der Does Willebois, Rembrandtlaan 72, Voorburg*

Het verdwijnen van vele vogelsoorten en de vermindering van talloze soorten wordt wel degelijk opgemerkt. Over bepaalde soorten worden dan ook wel gegevens gevraagd (Contactgroep der KNNV) maar de bewerking kost veel werk en tijd zodat wij ons gewoonlijk bij de meest bedreigde soorten moeten houden. Het verhaal van Jhr. van der Does Willebois is echter wel zeer typerend omdat wij dergelijke verhalen van velen te horen krijgen, maar deze slechts zelden op schrift worden gesteld omdat men gewoonlijk de gegevens té plaatselijk en té lokaal vindt en daarom te onbelangrijk om te melden.

In mijn tuin zijn b.v. gekraagde roodstaart en fitis totaal verdwenen als broedvogel, grote lijster, zanglijster, heggemus, winterkoning gaan hard achteruit in aantal, en zelfs kan ik de laatste twee jaren een duidelijke achteruitgang van merels en mezen constateren. In mijn directe omgeving zijn b.v. grauwe klauwier, nachtzwaluw en boomleeuwerik geheel verdwenen en staat ook de geelgors op de nominatie.

J.T.

Aardkluitjes aan poten hinderen

Op 29 juni 1971 trof ik boven een tarwerassenproefveld bij Colijnsplaat een zeer verontruste gele kwikstaart aan. Kort daarop vond ik op het looppad een jonge gele kwikstaart. Het vogeltje sleepte zich moeizaam voort, hoewel het reeds behoorlijke vleugeltjes had. De teentjes waren vrijwel geheel verdwenen in grondklompjes (aan elk pootje één) van circa 1 cm doorsnede en zeer onregelmatig van vorm. De grond was zo keihard en droog (hoewel het de vorige dag flink had geregend) dat het mij aanvankelijk niet gelukte het bestje er van te bevrijden. Dat lukte pas na langdurig weken in water. Is zoiets wel eens vaker geconstateerd?

- *Ir. B. H. Olthoff, van Schermbeeklaan 4, Wageningen*

KNNV maakt bezwaar tegen plannen Steenbrugge kenbaar!

De KNNV, afdeling Deventer heeft in een aan de vaste commissie van Binnenlandse Zaken van de Tweede Kamer gericht schrijven omtrent de eventuele bebouwing van Diepenveen het standpunt van de afdeling kenbaar gemaakt en de Kamerleden in overweging gegeven om in geval van een opheffing van de gemeente Diepenveen te entameren dat de stadsuitbreiding van Deventer wordt gezocht in een bebouwing van de twee oostelijk van Deventer gelegen gebieden, Groot Douwel en Colmschate (Essenerenk). „Thans”, aldus het schrijven, „herbergen deze gebieden (zelfs tot vlakbij Steenbrugge) een rijke flora en fauna.”

Schaarser geworden vogels als torenvalk, buizerd, ransuil, sperwer, bosuil, steenuil en boomvalk thans in het bedoelde gebied levend, zullen door de toenemende onrust in hun broed- en jachtgebied verdreven worden en ook zullen goudvink en verschillende mezensoorten verdwijnen. Een recente vestiging van enkele zwarte spechten zal eveneens teniet gedaan worden.

Dat Deventer uit moet breiden is wel duidelijk. Aan de overkant van de IJssel is daarvoor ruimte genoeg. Dit plan werd om financiële redenen afgekeurd. Ook in de richting van Colmschate is voldoende expansie. Ook dat gaat niet door. Beide gebieden bezitten minder natuurhistorische waarde.

- *W. Wisse, Vispoortplein 1, Zutphen*

Waterwildjacht aan het IJsselmeer door VVV geëntameert.

De Vereniging voor Vreemdelingen Verkeer te Kampen probeert door middel van advertenties in Duitse bladen liefhebbers te vinden voor de jacht op eenden, ganzen en watersnippen langs de IJsselmeerkust. Dat de VVV op deze wijze tracht meer toerisme en betere hotelbezetting te verkrijgen betreuren wij ten zeerste. De Bond voor Friese Vogelbeschermingswachten (BFVW) heeft zelfs een oproep verzonden om bij de VVV te Kampen een schriftelijk protest in te dienen tegen deze vorm van invatatiejacht. Wij sluiten ons gaarne bij de BFVW aan! Red.

Invloed van bespuitingen op het water

Bij het nog eens herlezen van de artikelen over de vogelsterfte in Z. Flevoland ten gevolge van botulismus-vergiftiging, bekwam mij een gevoel van onvrede met de conclusies daarin vastgelegd. (Het Vogeljaar, 19e jaargang nr. 5, 1971).

Te gemakkelijk wordt hierin naar mijn mening gesteld, dat sprake is van een natuurlijke doodsoorzaak. Te weinig wordt m.i. rekening gehouden met de rol die bespuitingen elders in de polder kunnen spelen in de evenwichtige ontwikkeling van het milieu.

Ik zou deze woorden misschien niet schrijven als mij tijdens het lezen geen ervaring in gedachten kwam, die ik zo'n twintig jaar geleden opdeed, toen ik mij nog regelmatig bezighield met de opkweek van jonge tropische vis. In die tijd gebeurde het mij enkele malen dat ik na het voeren van watervlooien e.d. aan die visjes, de gehele kweek ten gronde zag gaan. Achteraf hoorde ik dan dat de Gemeentelijke Plantsoendienst de bomen, die en de nabijheid van mijn „vlooiestek” stonden, had bespoten tegen de rupsen. Het vernevelde gif was in de sloot terecht gekomen en had de watervlooien besmet. Hierna besmette ik m'n visjes met deze watervlooien.

Kruisproeven met watervlooien van andere vangplaatsen hebben deze waarneming bevestigd: telkens wanneer ik van besmette plaatsen voerde, stierven m'n visjes.

En nu dan Zuidelijk Flevoland.

Het staat vast dat de Dienst IJsselmeerpolders bespuitingen uitvoert op wilgenopslag en cultuurgrond. Dit gif komt niet alléén op de planten terecht, maar zeer beslist ook in het water. Dit water verplaatst zich naar de gemalen!!

Uit het betreffende artikel meen ik begrepen te hebben dat de meeste slachtoffers nabij de gemalen zijn gevonden. Ja..., maar de betreffende herbiciden worden zeer snel in het milieu afgebroken en verliezen hun giftigheid. Wat wil dit in feite zeggen? Dit!! Als een stof in een milieu wordt afgebroken, verbruikt dit afbraakproces zuurstof uit dit milieu. Voordat zo'n stof in het milieu is afgebroken, kan hij zo'n invloed op de micro- en macro-organismen in dat milieu heb-

ben dat dit afsterft. Dit heeft tot gevolg dat een grote hoeveelheid dode organische stof in het milieu terecht komt. Deze moet ook weer worden afgebroken en een grote hoeveelheid zuurstof uit het milieu opnemen. Als daar dan nog een hoge temperatuur van het ondiepe oppervlakte water bij komt, vormt dit een complex van oorzaken waarmede rekening moet worden gehouden.

Van Clostridium botulinum is bekend dat deze zijn grootste kans krijgt bij armoede aan zuurstof in het milieu. Zie hierover: prof. A. J. J. van de Velde „Het rijk der microben”, 2e uitgave, blz. 65-66. „En de opspuitreinen rond Amsterdam dan?”, hoor ik u vragen. Wanneer ik daar rondkijk, — dat doe ik heel veel — en zie wat daar door particulieren en bedrijven wordt weggesmeten, valt het me iedere keer weer mee wat er vaak nog van de broedsels terecht komt, ondanks ook nog andere oorzaken als versterking, baldadigheid of nog ingrijpender redenen. Sommige plassen en sloten, waarin dit wegwerpen van afval en dergelijke gebeurt, verspreiden soms een walgelijke lucht, terwijl het „water” soms alle kleuren van de regenboog aanneemt of zelfs volkomen dood is.

Ik verbeeld me niet dat dit schrijven alle problemen oplost, maar dit moest mij van het hart. Ik geloof dat ik hiermede enige punten ter overdenking en discussie aan de orde heb gesteld.

• A. P. Bot, Spaarndammerdijk 79 hs, Amsterdam

Vogels vergiftigd op de kop Goeree-Overflakkee

De politie van Goedereede heeft proces-verbaal opgemaakt tegen een gifstrooiende boer, die aan de rand van twee natuurgebieden op de kop van Goeree-Overflakkee een ernstige slag toebrecht aan de vogelstand.

De boer heeft onder de kleinere vogels een ware slachting aangericht. Ook een groot aantal stootvogels (kiekendieven en uilen), die nadien deze vergiftigde vogeltjes als hun prooi hebben opgegeten zijn door het snelwerkende vergif uitgemoord. De boer had willen voorkomen dat zijn pas ingezaaide winter-tarwe zou worden opgegeten. („De Telegraaf”, 18 januari 1972).